

Vagn Lyngberg Andersen, flygtning i eget land

*Vagn Lyngberg Andersen
1941*

Vagn Lyngberg Andersen (født 1920 i Sørup på Stokkildesgård, død 1996 i Aalborg), fortæller om sit virke som politimand under besættelsen 1940 til 1945. Fortællingen blev optaget på bånd 5. maj 1985 og nedskrevet marts 2012 af Niels Nørgaard Nielsen og har tidligere været offentliggjort i Lokalhistorisk Arkivs blad "Hanen".

Billederne, der illustrerer fortællingen, er alle hentet i Vagn Lyngberg Andersens fotoalbum.

I anledning af fyrretyveårsdagen for Danmarks befrielsen den 5. maj 1945 har jeg indtalt dette bånd. Jeg kalder det et erindringsbillede. Jeg er forhenværende politimand og nu pensioneret efter 41 års aktiv tjeneste i det danske politi. Jeg er blevet bedt om at fortælle, hvordan jeg oplevede tirsdag den 19. september 1944, en dag, som vil stå som den mørkeste dag i politiets historie. Besættelsesmagts skammelige overfald og afvæbning af det danske politi. Borgernes sidste bolværk mod besættelsesmagten var faldet.

Christian X rider ind ad porten til residenspalæet mens Vagn Lyngberg Andersen står vagt til højre

Jeg vil dog først kort gøre rede for, hvordan det gik til, at jeg blev politimand. Jeg er født og opvokset på landet i et godt dansk hjem i et fri- og højskolemiljø. Jeg var landmand til mit nittende år. I 1939 blev jeg indkaldt til af-tjening af min værnepligt ved den Kongelige Livgarde, hvor jeg trods mange gode oplevelser, oplevede den bitterste dag i mit liv, tyskernes overfald og besættelsen af Danmark den 9. april 1940.

Jeg blev hjemsendt fra Livgarden i 1941. Nogle dage før hjemsendelsen var der på Garderkasernen foredrag af en københavnsk politimand, der fortalte om politiets arbejde og opfordrede os til at søge stilling i politiet, idet man manglede personale. Jeg søgte derefter stilling i politiet, idet jeg havde fattet interesse for opgaven, selvom det blev under de meget vanskelige forhold, som besættelsen medførte. I vinteren 1941-42 var jeg elev på Støvring Højskole, blandt

Støvring Højskole vinteren 1941-42. Stærmosse ses med briller midt i billedet, Vagn står nr. tre fra højre med åben krave

andet for at få opfrisket mine skolekundskaber. Forstanderen Robert Stærmosse var en af de mange gode, danske mænd, der var modstandsmænd fra besættelsens første dag, hvilket han senere måtte lide under, idet han en tid var fængslet som gidsel af Gestapo, det tyske sikkerhedspoliti og senere måtte flygte til England. På skolen var der blandt andre en anden brav mand, lærer Peter Seegert; han var sønderjyde. Sammen med forstanderen og lærerne opførte eleverne sidst på vinteren et illegalt skuespil, Niels

Ebbesen, af digter-præsten Kaj Munk, der som bekendt blev myrdet af Gestapo for sin modstand mod besættelsesmagten.

Vagn Lyngberg Andersen til højre da han gjorde tjeneste ved Vejle

Som sagt havde jeg søgt om ansættelse i politiet, og jeg var jo endnu ikke blevet 23 år, hvilket var et af kravene for at blive ansat, men til trods herfor fik jeg meddelelse om at give møde hos rigspolitichefen på Politigården 1. december 1942. På grund af forholdene var der travlhed med ansættelserne, og dette bevirkede, at jeg efter et kun tre ugers kursus på Politiskolen skulle til at arbejde på egen hånd. Det var en særdeles vanskelig opgave for en ung mand, idet man jo skulle være en slags formidler af orden og beskytter af befolkningen, der både viste passiv og aktiv modstand overfor besættelsesmagten.

Det første års tid bestod nærmest kun af bevogtningsopgaver i henholdsvis Helsingør, Vejle, Kolding og Hobro, hvor jeg i cirka to måneder havde tjeneste ved jernbanebevogtningen i Arden.

Det er klart, at man som politimand havde mange dramatiske oplevelser. I dagene omkring den 29. august 1943, hvor tyskernes terror mod den danske befolkning rigtig tog fart, var jeg fra Hobro kommanderet til tjeneste i Aalborg, hvor der var uroligheder, der blandt andet var opstået i forbindelse med

begravelsen af frihedskæmperen Niels Erik Vangsted, hvis mindsten i Skørping formentlig alle nordjyder kender.

Den 15. december 1943 flyttede jeg til Aalborg, idet jeg efter ansøgning blev ansat ved Aalborg politi, hvor jeg forrettede tjeneste de næste fyrretyve år, dog afbrudt af forskellige skoleophold på politiskolen i København og den politiløse tid fra den 19. september 1944 til befrielsesdagen den 5. maj 1945.

Under jorden som flygtning i eget land

Vagn Lyngberg Andersens legitimationskort som reservetjent i Aalborg dateret 1. maj 1944

Den 19. september 1944 var ligeledes en af besættelsestidens sorte dage; den brutale besættelsesmagt var ikke skånsom. Jeg var tjenestefri og opholdt på om formiddagen på mit pensionat, Stenhuspensionatet i Jens Bangs Stenhus. Der var ikke langt til den daværende politigård i Slotsgade, hvor jeg skulle møde i tjeneste klokken 14.

Klokken cirka 11 forlod jeg pensionatet og på cykel kørte jeg mod min bopæl på Østerbro. Til alt held var jeg i civil påklædning, for da jeg passerede Nytorv, bemærkede jeg på afstand, at tyskerne havde spærret Nytorv ved Østerågade, hvor de havde etableret maskingeværstillinger. Nytorvs modsatte ende udmundede i Slotsgade ud for politigårdens facade og hovedindgang. Jeg standsede straks, idet jeg skønnede, at der foregik noget unormalt. Næsten i samme øjeblik var der en herre, der formentlig kendte mig, der henvendte sig til mig med ordene: ”Se nu at komme væk. De, tyskerne, har lige stormet politigården”.

Jeg kørte omgående tilbage til pensionatet, hvor der opholdt sig nogle kollegaer. Vi drøftede situationen, og vi blev enige om at forsvinde.

Sammen med to af kollegaerne kørte vi på vores cykler sydpå ad Sønderbro og Gugvej, hvor vi advarede andre kollegaer, der havde øvelse med CB'er, de såkaldte føl, unge værnepligtige, der var indkaldt til hjælpetjeneste.

Jeg, der havde værelse i en ejendom på Østerbro hos et ældre ægtepar, ændrede planer og forlod mine kollegaer, idet jeg kørte tilbage til min bopæl for at fjerne forskellige kompromitterende dele. Her blev jeg modtaget af næsten alle ejendommens beboere, som var meget chokerede og rystede over det skete. Det var gået som en løbeild over hele Aalborg, at politiet var blevet overfaldet og afvæbnet af tyskerne.

Under mit korte ophold på bopælen bevogtede ejendommens beboere indgangene til ejendommen, og det var med deres bekymrede miner og gode ønsker, at jeg igen forlod min bopæl.

Guldbæk Skole, hvor Vagn Lyngberg Andersen først søgte hen på sin flugt fra Aalborg

Hvad gør man, når man er i knibe; hvad er mere naturligt, end at man søger mod sit hjem. Jeg cyklede derfor mod syd ad Hobrovej, men inden jeg endnu var kommet helt ud af byen, blev jeg overhalet af en lang tømmervogn, en sættevogn fra Rold Skov Savværk. Til min store forbavselse kørte vognen ind foran mig, og chaufføren steg ud af førerhuset og spurgte, om jeg ville køre med. Tilbuddet blev selvfølgelig modtaget med tak. Det viste sig, at han allerede havde en

Vagn Lyngberg Andersens fødehem Stokkildegård i Sørup

kollega som passager i førerhuset. Da vi var ved at læsse min cykel, kom der imidlertid en anden kollega cyklende sammen med sin kone og lille søn. Da de agtede sig til Skørping, og vi ikke alle kunne være i lastmotorvognens førerhus, fortsatte jeg på min cykel til Guldbæk Skole, hvor jeg kendte lærer Nielsen og frue. Jeg blev vel modtaget, og lærer Nielsen formidlede kontakt til mine forældre i min fødeby. Jeg tog derefter chancen og cyklede videre til mit hjem. Sammen med mine forældre og søskende drøftede jeg situationen.

Broderen Jens Eriks nybyggede gård Uglehøj lidt syd for Sørup

Jeg turde dog ikke opholde mig hos mine forældre om natten, og vi blev enige om, at jeg skulle bo hos min ældre bror, hvorfra der var gode flugtmuligheder til en nærliggende skov.

Alle danske havde under besættelsen udstedt et legitimationskort. Da mit lød på at jeg var politimand, skulle jeg jo gerne have mig et nyt. Dette skaffede min far næste dags formiddag hos den daværende kæmner Lorentzen i Støvring, der udstedte mig et falsk kort.

Jeg var nu nogenlunde garderet, men jeg turde dog ikke opholde mig i det Nordjyske, hvor jeg var for godt kendt. Husk på de få danske nazister og andre danske medløbere, de såkaldte stikkere; dem skulle man vogte sig for.

Senere blev jeg bogsælger for Knud Engsig's boghandel i Aalborg, hvor jeg fik en mappe med kolportagebind, hvilket var en udmærket camouflasje. Da mine forældre den næste dag skulle til Ellidshøj, kørte jeg med dem, og fra Ellidshøj rejste jeg med tog til Århus, hvor jeg i Viby tilbragte nogen tid hos nogle venner af mine forældre.

Derefter var jeg i nogen tid hos bekendte udenfor Randers. Men efterhånden fik vi underjordiske kolleger kontakt med hinanden, og vi indtrådte i en underjordisk politistyrke, der blandt andet gjorde sig klar til befrielsesdagen.

Da vi fortsat kunne risikere anholdelse af Gestapo, og derved risikerede at blive deporteret til deres rædselslejre i Tyskland, blev vi vaccineret mod forskellige sygdomme, som vi kunne pådrage os i disse lejre. Vaccinationen blev foretaget på illegal vis. Jeg fik mine vaccinationer hos en læge i Aalborg, der beredvilligt havde stillet sig til rådighed.

Ved aktionen mod Aalborgs politi blev én kollega dræbt og 94 anholdt og deporteret til tyske koncentrationslejre, hvor flere døde og mange fik livsvarige mén. Kollegaen, der blev dræbt, havde portvagt. Han blev dræbt af en maskinpistolsalve, da han ville slå alarm.

Efter krigen holdt det aalborgensiske politi en mindehøjtidelighed på Nørre Sundby Kirkegård, hvor den dræbte politibetjent var begravet

Om optakten til tyskernes overfald og afvæbning af politiet var formentlig begrundelsen den, at det efterhånden blev dem klart, at mange politifolk var engageret i modstandsbevægelsens illegale arbejde ved sabotagehandlinger og våbenedkastninger. Ligesom en velbevæbnet politistyrke kunne være en trussel mod tyskerne ved en eventuel allieret invasion.

Politiet er tilbage i Aalborgs gader maj 1945

Jeg var én af de heldige, der kom igennem de fem lange, mørke besættelsesår uden en eneste fysisk skramme. Jeg vil slutte med at ikke jeg alene, men alle kollegaer, der måtte gå under jorden den 19. september 1944, mødte en fantastisk hjælpsomhed og forståelse i befolkningen, der uden tøven var med til at dække os for besættelsesmagten. Og den 5. maj 1945, da vi igen kom frem i lyset, blev vi overvældende modtaget af befolkningen.

Vagn Lyngberg Andersens frihedskæmperarmbind

Vagn Lyngberg Andersen var aktiv på nedkastningsstedet "Stella" beliggende Albæk Hedehuse med dansk nummer 201.

Der blev fra allieret side fløjet to gange, nemlig natten mellem 3. og 4. april 1945 og natten mellem 10. og 11. april 1945. Begge gange med en vellykket nedkastning til følge. Den 3. april var det B24 44-49357 med piloten Munn og 10. april B24 42-94819 med piloten Brenner. Begge fly fra 858 Sqn USAAF.